

24.10.2023

POL-2023-141727

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

HE 41/2023 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024**1 Taustaa**

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto on pyytänyt Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp).

Talousarvioesityksen poliisitointa koskevan luvun selvitysosan mukaan poliisin toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta erityisesti kiireellisissä hälytystehtävissä ja ennalta estävyyttä, sekä suunnataan tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Lausunnossaan poliisilaitos paikallispoliisiyksikkönä kiinnittää osaltaan erityistä huomiota poliisitoiminnan osalta esityksessä mainittujen ennalta estävyyden ja toimintavalmiuden kannalta kriittisiin seikkoihin ja toiminnan käytännön toteutukseen sekä poliisilaitokselle osoitetun mahdollisen rahoituksen kohdentamiseen. Poliisilaitoksen toiminta-alueen toimintaympäristömuutokset liittyvät erityisesti globaalin turvallisuusympäristön nopeaan muuttumiseen, joka osaltaan lisää sisäisen ja kansallisen turvallisuuden uhkakuvia ja edellyttää myös paikallispoliisilta varautumista, ennakointia ja riittävän suorituskyvyn varmistamista.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto**2.1 Yleistä**

Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät jatkuvaa ja ympärivuorokautista kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden

turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojoh-toisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

2.2 Pääkaupungin erityispiirteet

Pääkaupungin toimintaympäristöön liittyvät muuttuvat tekijät vaikuttavat olennaisesti Helsingin poliisilaitoksen tehtäviin ja resurssitarpeisiin sekä edellyttävät toiminnan painottamista yhä voimakkaammin ennalta estävään toimintaan. Helsingin poliisilaitoksella on vastattavana muista paikallispoliisin yksiköistä poikkeavia valtakunnallisia ja alueellisia erityistehtäviä. Näiden velvoitteiden vuoksi Helsingin poliisilaitoksella on sellaisia erillistä resursointia vaativia erityistoimintoja, joita ei ole muissa poliisin yksiköissä.

Helsingin poliisilaitoksen toiminta-alueella järjestetään säännöllisesti vuosittain runsaasti sellaisia tapahtumia, kuten valtiovierailuja, mielenosoituksia ja suuria yleisötilaisuuksia, joiden turvallisuusjärjestelyt edellyttävät poliisilta mittavia panostuksia.

Lisäksi pääkaupunkiasemasta johtuen poliisilaitos resursoi diplomaattisiin kohteisiin ja diplomaattiseen koskemattomuuteen liittyviä turvaamistehtäviä, valtionjohdon suojaamiseen liittyviä tehtäviä sekä vastaa lähes viikoittain valtiovierailujen turvaamiseen liittyvistä tehtävistä.

3 Varautuminen ja valmiusyksikkötoiminta

Valtiollisen vaikuttamisen kontekstissa poliisin tehtävät ja toimivaltuudet luovat nykyisessä tilanteessa myös puolustuksellisia velvoitteita, joihin on kyettävä vastaamaan, ja siten myös käytettävissä olevat mahdollisuudet valmiusyksikön ylläpitämiseen ja kehittämiseen ovat poikkeuksellisen perusteltuja.

Poliisin ja erityisesti poliisin erikoisjoukkotoiminnan suorituskyvyn tulee vastata muuttuneen toimintaympäristön ja Suomen NATO -jäsenyyden vaatimuksia. Nykyisessä tilanteessa valmiusyksikön kehittäminen on paitsi sisäisen, myös ulkoisen turvallisuuden varmistamiseksi kriittisen tärkeää.

Tärkein valmiusyksikön kehittämistä tällä hetkellä ohjaava seikka on osassa Eurooppaa ja Lähi-Idässä vallitseva sotatila ja Venäjän ennalta arvaamaton toiminta Suomea kohtaan.

Valmiusyksikön suorituskyvyn ja siihen osoitetun rahoituksen arvioinnissa tulisi muuttuneessa turvallisuustilanteessa ottaa ensisijaisesti huomioon kansallisen turvallisuuden näkökulmasta valmiusyksikön kriisiajan tehtävät ja valtiollisen vaikuttamisen uhat. Nopeissa kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa valmiusyksikön on kyettävä osaltaan reagoimaan seurausvaikutuksiltaan merkittäviin uhkiin silloinkin, kun muiden viranomaisten kyvyt eivät ensivasteeseen ehdi tai siihen sovellu.

4 Mielenosoitukset

Helsingin poliisilaitoksen toimialueella järjestetään tällä hetkellä vuosittain yli 400 poliisin toimenpiteitä edellyttävää mielenosoitusta.

Mielenosoitusten osalta on huomattava, että niihin liittyviin turvaamistoimenpiteisiin ei yleensä voida varautua normaalin työvuorosuunnittelun keinoin, niihin kohdennettava resurssi joudutaan osoittamaan usein valvonta- ja hälytystoiminnan päivittäisresurssista välittömästi. Mielenosoitustapahtumiin usein liittyvää poliisilaitoksen joukkojenhallintaresurssia käytetään myös säännönmukaisesti muiden poliisilaitosten alueilla sijaitsevien tilanteiden, tapahtumien ja mielenosoitusten turvaamiseen.

Mielenosoitusten määriä niiden vuosittaisesta perusmäärästä (noin 300) ovat nostaneet Ukrainan sota ja viimeisimpänä Lähi-Idän kiristynyt tilanne.

Erilaisten kriisien ja epävarmuuden lisääntyessä on ennakoitavissa, että ihmisten epäluottamus hallintoa ja tulevaisuutta kohtaan kasvavat. Edellä mainitut globaalit tilanteet saattavat jatkossa mobilisoida laajojakin mielenosoituksia, joissa muiden tahojen lisäksi myös viranomaiset voidaan nähdä mielenilmaisun vastapuolena. Tilannetta voivat lisäksi pyrkiä hyödyntämään paitsi ideologiset ääriliikkeet, myös valtiolliset toimijat.

5 Jengirikollisuus ja huumekauppa

Suomeen on viimeisen parin vuoden aikana syntynyt uudenlainen katujengikulttuuri. Toimintaan kytkeytyy vahvasti myös huumausaineiden myynti ja levitys. Joillakin ryhmien jäsenillä on havaittu myös yhteyksiä perinteisempään järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Poliisilaitos on perustanut uuden katujengirikollisuuteen keskittyvän tutkintaryhmän, jonka avulla pyritään osaltaan vastaamaan ongelmaan. Ryhmän tarkoituksena on kehittää katujengirikollisuuteen liittyvää havainnointia, tiedonkulkua, tilannekuvaa ja tutkintajärjestelyjä paitsi poliisilaitoksen sisällä,

myös poliisilaitoksen ja muiden poliisiyksiköiden välillä. Katujengirikollisuu-
teen liittyvää yhteistyötä on tehostettu voimakkaasti myös kansainvälisen tie-
donvaihdon osalta.

Huumausainekauppa on siirtynyt valtaosin kaduilta verkkoon ja myyjinä toi-
mii myös alaikäisiä. Poliisin havaintojen mukaan katujengeihin liittyviä hen-
kilöitä on mukana Helsingin nettihuumekaupassa. Huumekauppa ja väki-
valta liittyvät saumattomasti yhteen, joten alaikäisten kasvava rooli huume-
kaupassa lisää heidän riskiään joutua väkivaltarikosten kohteeksi.

Viime vuosien uutena ilmiönä Helsingissä näkyvät Ruotsista ja Iso-Britanni-
asta tulleet ammattirikolliset, jotka harjoittavat laajamittaista huumeiden
maahantuontia. Ryhmät ovat syylistyneet Helsingissä myös vakaviin väki-
vallantekoihin, joiden epäillään liittyvän huumekauppaan. Ryhmien toimintaa
johdetaan ulkomailta ja mukana on usean eri maan kansalaisia, joista suu-
rinta osaa yhdistää maahanmuuttajatausta. Ryhmien asiakkaina toimivat
Helsingissä vaikuttavat katujengit, jotka myyvät huumeita eteenpäin muun
muassa internetin välityksellä. Myös muiden ulkomaalaisten rikollisryhmien
osuus huumeiden maahantuonnissa on pysynyt edelleen merkittävänä.

Voimakkaasti kasvanut nettihuumekauppa ja siihen liittyvät muut rikosilmiöt
edellyttävät poliisilta aiempaa vahvempaa panosta verkossa tapahtuvien ri-
kosten torjuntaan. Tehokas puuttuminen nettihuumekauppaan ja sitä pyörit-
täviin keskeisimpiin rikollistahoihin edellyttää poliisilta erikoistumista ja asi-
antuntijuutta. Verkko-osaamisen lisäksi tarvitaan mahdollisuutta keskittyä
rajoitettuihin valeostoihin sekä niiden avulla paljastuvien rikosten tutkintaan.

Poliisilaitos on esittänyt, että nettihuumekaupan torjuntaan perustettaisiin
erillinen tutkintaryhmä. Tehokas verkkorikollisuuden torjunta edellyttää tilan-
nekuvaa myös muissa poliisilaitoksissa käynnissä olevista verkko-operaati-
oista. Tutkintaryhmä tekisi tiivistä yhteistyötä muissa poliisilaitoksissa netti-
huumerikoksia tutkivien ja rajoitettuja valeostoja tekevien tutkintaryhmien
kanssa. Tutkintaryhmän perustaminen tulisi poliisilaitoksen laskelmien mu-
kaan edellyttämään sille osoitettua 10 henkilötyövuoden mukaista resurssia.

6 Tietoverkkoavusteiset rikokset ja järjestäytynyt rikollisuus

Tietoverkkoavusteiset vakavat rikokset ja näihin liittyvät rikoskokonaisuudet
(TVA -rikokset) ovat lisääntyneet merkittävässä määrin aiheuttaen poliisilai-
tokselle huomattavia rikostutkinnallisia ja -torjunnallisia haasteita sekä työ-
kuormitusta. Tietoverkkoavusteisia rikoksia ovat muun muassa tietoverkkoja
hyväksikäyttämällä tehdyt petokset, tietomurrot, palvelunestohyökkäykset

sekä erilaiset haittaohjelmien avulla tehdyt kiristykset.

TVA-petosten määrä on kasvanut merkittävästi vuodesta 2020 lähtien. Sitä ennen kyberrikoksia tutkivalle ryhmälle kirjautui rikoksia vuosittain noin 200 - 400 kappaletta. Sen jälkeen ilmoituksia on kirjattu vuosittain yli 1 000. Vuonna 2023 elokuun loppupuoleen mennessä ilmoituksia on kirjattu Helsingin poliisilaitokselle tutkittavaksi jo noin 1000 kappaletta.

TVA -rikoksille tyypillistä on merkittävien rikoskokonaisuuksien kytkeytyminen kansainväliseen ammattimaiseen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Internetin välityksellä tehdyt rikokset kohdistuvat poliisilaitoksen näkemyksen mukaan jatkossa yhä enenevässä määrin suomalaisiin yksityishenkilöihin ja organisaatioihin.

Rikollisten toimintatapojen kehittyminen ja tehostuminen edellyttää poliisilta uusia toimintamalleja, joissa hyödynnetään laaja-alaisesti tietoverkkoihin, virtuaalivaluuttoihin, petoksiin ja rahanpesuun liittyvää osaamista. Niiden tutkinta edellyttää tutkinnan keskittämistä asiaan perehtyneille tutkijoille ja tutkinnanjohtajille, jotta tutkinnan alkutoimet ja varojen jäljitys saadaan tehokkaasti hoidettua, ja että rikollisten hyödyntämä IT -infrastruktuuri saadaan selvitettyä. Tämä vaatii myös kansainvälistä yhteistyötä. Poliisilaitos on esittänyt, että se saisi rahoituksen 13 henkilötyövuoden suuruisen resurssin palkkaamiseksi. Kyseisellä resurssilla tultaisiin perustamaan uusi erillinen tutkintaryhmä vaativien ja laajojen TVA -petosten tutkimiseksi.

7 Ennalta estävän toiminnan tehostaminen

7.1 Yhteisökeskeisen ja koulujen kanssa tehtävän työn tehostaminen

Yhteisökeskeisellä poliisityöllä tarkoitetaan poliisin aktiivisia toimia yhteisöjen tai asuinalueiden asukkaiden turvallisuuden, yhdenvertaisuuden, yhteiskuntaan kohdistuvan luottamuksen ja yhteenkuuluvuuden parantamiseksi. Poliisilaitoksen tavoitteena on lisätä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten henkilöiden, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa tehtävää yhteistyötä ja erityisesti luottamusta poliisiin. Työtä tullaan kohdentamaan erityisesti rikoksia tekevien eri kieli- ja kulttuuritaustaisten nuorten perheisiin nuorten rikosten vähentämiseksi.

Kohdennetun operatiivisen tason moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen sekä rikosten ja häiriöiden vähentäminen Helsingissä. Työtä kohdennetaan erityisesti niille alueille ja niihin paikkoihin, joissa nuorten rikoksia ja häiriöitä esiintyy. Työtä kohdennetaan edellä mainitun lisäksi myös niihin ryhmiin ja yksilöihin, joiden

rikoskäyttäytymisen syyt vaativat tavanomaista laajempia moniammatillisia toimenpiteitä.

Koulujen kanssa tehtävä yhteistyö perustuu Helsingin poliisilaitoksen ja Helsingin kaupungin toimialojen yhteistyöhön perustuvaan Bloomberg-Harvard Cross Collaboration Track -ohjelmaan. Ohjelman tavoite on vahvistaa kaupunkien kykyä ratkoa kompleksisia ongelmia johtamalla monialaista yhteistyötä entistä vaikuttavammin muun muassa kouluissa. Tähän yhteistyöhön Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala resursoi yhteensä 12 henkilöä. Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan tehokkaan yhteistyön ja toiminnan vaikuttavuuden varmistamiseksi yhteistyötoimintaan tulisi kohdentaa poliisilaitokselle erikseen viiden henkilötyövuoden suuruisen resurssilisäys.

Poliisipäällikön sijainen
Apulaispoliisipäällikkö

Heikki Kopperoinen

Ylikomisario

Mika Pöyry

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 24.10.2023 klo 10:22. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Tiedoksi

Poliisikomentaja Lasse Aapio